

CHẤT LƯỢNG ĐỘI NGŨ NHÀ GIÁO NHÂN TỐ QUYẾT ĐỊNH CHẤT LƯỢNG GIÁO DỤC ĐẠI HỌC

• TS. TRẦN ĐÌNH TUẤN
Học viện Chính trị quân sự

Chất lượng giáo dục đại học (GDĐH) bị chi phối bởi nhiều nhân tố. Mỗi nhân tố đều có vai trò, vị trí riêng nhưng giữa các nhân tố đó luôn có mối liên hệ biện chứng với nhau, vừa hỗ trợ cho nhau, vừa chế ước lẫn nhau, đôi khi còn có thể chuyển hoá vị trí cho nhau. Trong hệ thống các nhân tố đó có một nhân tố giữ vai trò bao trùm lên các nhân tố khác, liên kết các nhân tố khác lại, đó là nhà giáo. Xét đến cùng chất lượng giáo dục của mọi nhà trường đều phụ thuộc vào trình độ năng lực và phẩm chất đạo đức nghề nghiệp của đội ngũ nhà giáo. Bởi lẽ nhà giáo là chủ thể tác động vào mọi nhân tố của quá trình giáo dục. Các nhân tố khác phát huy tác dụng đến mức độ nào đều phụ thuộc vào vai trò chủ thể của nhà giáo. Cho dù mục tiêu, nội dung, phương pháp, phương tiện và các điều kiện sư phạm có tốt đến mấy nhưng người thầy giáo yếu kém thì chất lượng giáo dục-đào tạo cũng không thể nâng lên được. Ngược lại, nếu đội ngũ nhà giáo có phẩm chất đạo đức nghề nghiệp tốt, có trình độ, năng lực chuyên môn cao thì ngay trong những điều kiện sư phạm khó khăn, thiếu thốn vẫn có thể khắc phục, sáng tạo, vươn lên để đạt được hiệu quả cao nhất trong giáo dục - đào tạo.

Thực tế đổi mới giáo dục - đào tạo trong những năm qua đã làm nảy sinh nhiều khuynh hướng quan điểm khác nhau về giải pháp cho GDĐH. Một số người cho rằng, mục tiêu, mô hình đào tạo hoặc nội dung, chương trình đào tạo mới là nhân tố quyết định chất lượng giáo dục-đào tạo ở đại học. Những người theo quan điểm này chủ trương đổi mới GDĐH theo hướng chế biến, áp dụng những chương trình và mô hình đào tạo của các nhà trường được xem là tiên tiến trên thế giới vào đại học của nước nhà. Quan điểm này xem ra không có sức thuyết phục trong thực tiễn và dù cho có sao chép được những bộ chương trình tiên tiến nhất nhưng chắc chắn rằng chất lượng giáo dục - đào tạo vẫn không được cải thiện. Lại có khuynh hướng, quan điểm cho rằng, phương pháp, phương tiện kĩ thuật dạy học hiện đại mới là nhân tố quyết định chất lượng giáo dục đại học. Nhiều trường đại học đã thi nhau đổi mới phương pháp, mua sắm phương tiện. Kết quả là nhiều đề tài với

nhiều phương pháp dạy học mới được đề xuất, nhiều phương tiện kĩ thuật dạy học hiện đại, đắt tiền được trang bị tới các bộ môn, nhưng hầu như hiệu quả thực tế là không đáng kể. Một trong những nguyên nhân chính của thực trạng trên đây là do đội ngũ các nhà giáo chưa đủ trình độ, năng lực để tự mình làm chủ được quá trình đổi mới giáo dục-đào tạo, chưa phát huy được vai trò chủ thể để tổ chức, điều khiển các nhân tố khác của quá trình giáo dục.

Như vậy, sau nhiều năm nghiên cứu, thử nghiệm, đến nay chúng ta có thể khẳng định rằng, khâu then chốt để nâng cao chất lượng giáo dục- đào tạo của mọi nhà trường đại học là chuẩn hoá chất lượng đội ngũ nhà giáo. Tuy nhiên, khi khẳng định vấn đề này, hoàn toàn không có nghĩa hạ thấp vai trò của mục tiêu, mô hình, nội dung, phương pháp, phương tiện và các thành tố khác của quá trình giáo dục. Nếu nhận thức về điều này không được quán triệt thống nhất sẽ dẫn đến tình trạng đầu tư tràn lan, vừa tốn kém tiền của, công sức, vừa tạo ra tình trạng lộn xộn kéo dài trong đổi mới GDĐH.

Vấn đề cần bàn hiện nay là làm thế nào để nâng cao chất lượng đội ngũ nhà giáo đại học.

- Trước hết, phải chỉnh đốn lại quy trình đào tạo giảng viên đại học. Giảng viên đại học phải là một nhà sư phạm đồng thời là một nhà khoa học chứ không phải chỉ là thợ giảng. Chỉ khi nào có quan niệm đầy đủ chuẩn xác về mô hình nhà giáo đại học thì mới chuẩn hoá được quy trình đào tạo giảng viên đại học. Để đào tạo ra nhà sư phạm đồng thời là nhà khoa học, cần phải thay đổi căn bản quy trình đào tạo giảng viên đại học như hiện nay. Điều cơ bản của quy trình mới này là thay đổi cách thức lên lớp lí thuyết, tăng thời gian và nội dung thực hành, thực tập cho người học. Việc lên lớp lí thuyết chỉ nên tập trung vào khoảng 2 năm đầu khoá, với một số đơn vị học trình thích hợp theo từng chuyên ngành. Những năm sau đó, vẫn học lí thuyết chuyên ngành nhưng phải tăng dần các hình thức tự học, tự nghiên cứu tài liệu và chủ yếu dành thời gian cho người học thực hành nghiệp vụ sư phạm và tập dượt nghiên cứu khoa học. Mỗi giáo sinh trước khi ra trường, ít nhất phải được thực hành soạn giáo án và giảng tập

một lượt tất cả các chủ đề môn học chuyên ngành theo quy định. Đồng thời, ngoài luận văn tốt nghiệp ra, tất cả các giáo sinh đều phải được thực hành nghiên cứu khoa học có sản phẩm ở những mức độ độc lập, sáng tạo khác nhau theo quy định. Có thể tổ chức cho họ thực tập nghiên cứu ở các viện nghiên cứu, bằng cách tham gia các hội thảo chuyên đề hoặc các hình thức sinh hoạt khoa học nào đó. Quy trình thực tập nghiên cứu khoa học cũng giống như thực tập sư phạm. Đánh giá tốt nghiệp không phải bằng các môn thi lí thuyết mà phải bằng năng lực thực hành sư phạm và thực hành nghiên cứu khoa học.

- Hai là, bồi dưỡng, sử dụng đội ngũ nhà giáo đại học như thế nào. Nhà trường đại học đồng thời phải là trung tâm nghiên cứu khoa học. Quan điểm cho rằng giảng viên đại học chỉ có giảng dạy, còn nghiên cứu là nhiệm vụ riêng của các viện khoa học là sản phẩm của kiểu tư duy thiếu biện chứng. Dựa theo quan điểm đó, đã có nơi, có lúc tách hệ thống trường đại học ra khỏi các viện nghiên cứu khoa học. Vì thế mà có những giảng viên đại học giảng hàng nghìn tiết trong một năm học.

Để khắc phục tình trạng này, cần phải điều chỉnh quy chế bồi dưỡng và sử dụng giảng viên đại học. Hiện nay, do điều kiện lịch sử để lại nhiều trường đại học đang phải sử dụng các giảng viên chưa qua đào tạo sau đại học tham gia giảng dạy. Đối với một số chuyên ngành, tỉ lệ giảng viên có trình độ sau đại học còn quá thấp, thậm chí chưa có giảng viên có trình độ sau đại học. Đó là một thách thức cho công cuộc hiện đại hoá đại học và phát triển khoa học, công nghệ. Vì vậy, đòi hỏi các nhà trường đại học phải có một cuộc cách mạng trong tư duy và trong tổ chức về vấn đề này. Những giảng viên mới tốt nghiệp đại học được lựa chọn về làm giảng viên ở các nhà trường đại học cần phải ưu tiên thời gian để họ học thêm về chuyên môn, về ngoại ngữ và tin học. Đặc biệt về ngoại ngữ và tin học, phải học đến trình độ có thể sử dụng được trong chuyên môn chứ không phải chỉ học để lấy bằng cấp. Vấn đề này phải đặt ra như một tiêu chí bắt buộc để xem xét thời gian tập sự của các giảng viên này dài hay ngắn.

Giảng dạy và nghiên cứu khoa học là hai nhiệm vụ ngang bằng nhau của mọi giảng viên đại học. Vì vậy, giảng viên chính của nhà trường đại học nhất thiết phải được đào tạo sau đại học. Về phương diện tổ chức, phải có cơ chế bắt buộc và khuyến khích, tạo điều kiện để các nhà giáo tham gia nghiên cứu khoa học. Giảng viên đại học không thể dạy giỏi được, nếu như không tham gia nghiên cứu khoa học. Thậm chí cả những giảng viên có học hàm, học vị cao nhưng

nếu không tích cực nghiên cứu khoa học thì cũng nhanh chóng bị cằn cỗi về kiến thức.

Tham gia giảng dạy ở đại học không phải chỉ có các giảng viên cơ hữu của các khoa, mà phải huy động các nhà khoa học ở các viện nghiên cứu và các cơ quan chức năng khác. Đây là một nguồn nhân lực rất quý của các nhà trường đại học. Huy động lực lượng này tham gia giảng dạy vừa đáp ứng được quyền lợi cho người học, vừa tạo điều kiện để rút bớt số giảng viên trẻ đi học và có thể giảm bớt con số biên chế cơ hữu của các khoa, các trường đại học.

- Ba là, phải điều chỉnh chính sách đối với giảng viên đại học. Hầu hết "hiền tài" đều nằm trong số giảng viên đại học. Việc sử dụng nguồn "nguyên khí quốc gia" này phải đi đôi với chính sách đầu tư, đãi ngộ. Không nên quan niệm đầu tư cho giảng viên đại học là sự ưu đãi về phúc lợi xã hội, mà phải quan niệm rằng đó là sự đầu tư cho phát triển. Nhiều năm qua, báo chí đã lên tiếng cảnh báo và than vãn về "bệnh chảy máu chất xám" trong xã hội ta. Không phải chúng ta không có khả năng chữa trị "căn bệnh nhức nhối" này mà chủ yếu vì chúng ta thiếu chính sách đãi ngộ và phương thức đầu tư, quản lí thích hợp. Nhiều nhà khoa học giỏi chạy ra nước ngoài làm việc không phải vì thiếu tinh thần dân tộc mà chủ yếu vì ở trong nước không có điều kiện để họ phát triển được tài năng của bản thân. Chính sách đối với đội ngũ giảng viên đại học không chỉ là tăng phụ cấp lương theo học hàm, học vị mà điều quan trọng hơn là phải tạo điều kiện cả về cơ chế và vật chất đảm bảo cho họ hoạt động giảng dạy, nghiên cứu khoa học và phát triển được tài năng của mình.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Báo cáo chính trị của BCH TƯ Đảng khoá IX tại Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ X của Đảng, tháng 4 - 2006
2. Trần Đình Tuấn, *Chuẩn hoá quy trình đào tạo nhà giáo quân đội*, Tạp chí Nhà trường quân đội, số 3 năm 2005
3. Trần Đình Tuấn, *Chuẩn hoá chất lượng đội ngũ nhà giáo quân đội*, Tạp chí Giáo dục lý luận chính trị quân sự, Học viện Chính trị quân sự, số 6 (94)/ 2005
4. Hoàng Tuy, *Một số vấn đề khoa học và giáo dục: Góc nhìn trong cuộc*, Tạp chí Thời đại mới, số 6 - tháng 3/2005. <http://www.thoidai.org>

SUMMARY

Asserting the quality of the teaching staff is a determinant for the quality of higher education. The author deals with some conditions and needs to upgrade the teaching staff.